

APLICAREA PRINCIPIULUI CONTRADICTORIALITĂȚII LA FAZA PUNERII ÎN EXECUTARE A HOTĂRĂRILOR JUDECĂTOREȘTI

Lucia RUSU,

doctor în drept. Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Eduard BALAN,

Asistent judiciar, Judecătoria mun. Bălți

SUMMARY

The action of this principle is achieved not only at the stage of examination of the case in court, but also in other phases of the criminal trial. Speaking about the action of the adversarial principle at various stages of the criminal trial, it is necessary to mention that the specific features of various stages of the criminal process determine as well the different action level of this principle. The most visible and fully it is realized namely while investigating the case in court, where the circumstances of the case are examined directly by the court.

Keywords: principle, adversariality, stage of trial, appeal, cassation, ordinary ways of appeal, extraordinary ways of appeal, criminal trial, circumstances of the case, court inquiry, judgment, decision, trial participants.

REZUMAT

Acțiunea acestui principiu este asigurată nu doar la etapa examinării cauzei în instanța de judecată, ci și în cadrul altor faze ale procesului penal. Vorbind despre acțiunea principiului contradictorialității la diferite faze ale procesului penal, este necesar de a menționa că particularitățile specifice diferitor etape ale procesului penal determină și nivelul diferit de acțiune al acestui principiu. Cel mai vizibil și mai deplin el se realizează anume în cadrul examinării cauzei în judecată, unde circumstanțele cauzei sunt examinate nemijlocit de către instanța de judecată.

Cuvinte-cheie: principiu, contradictorialitate, fază de judecată, apel, recurs, căi ordinare de atac, căi extraordinare de atac, proces penal, circumstanțe ale cauzei, cercetare judecătorească, sentință, decizie, participanți la proces.

Introducere. Fixarea procesuală a principiului contradictorialității nu a ajuns să corespundă importanței pe care o are în cadrul reglementării mecanismului procesual penal. Actualmente, predomină necesitatea de reformare substanțială a structurii procesului ca atare și a modalităților de repartizare pe măsura unei depline corespunderi a funcțiilor procesuale de bază. Este necesară, de asemenea, o revizuire a aspectului raporturilor juridice dintre participanții ajunși în proces, dintre organele și persoanele care realizează urmărirea penală și judecarea cauzei, pe de o parte, și bănuiți, învinuiți, inculpați și persoanele care-i reprezintă și le apără interesele, pe de altă parte.

Metode de cercetare și materiale aplicate. În cadrul acestui studiu au fost aplicate următoarele metode de investigare științifică: analiza logică, analiza comparativă, analiza sistemică, analiza dinamică și sinteza. În calitate de materiale au servit lucrările specialiștilor notorii din domeniul dreptului procesual-penal.

Rezultate obținute în discuții. În vederea finalizării activităților procesual-penale, este necesară punerea în executare a hotărârilor penale, fiindcă numai așa procesul penal se înfățișează ca un complex de activități prin care se traduce în fapt scopul legii penale [1, p. 582]. Punerea în executare a hotărârilor judecătorești reprezintă ultima fază a procesului penal, în care sunt emise actele de procedură pentru punerea în executare a pedepselor principale, complementare și accesorii. De asemenea, tot în cadrul acesteia sunt reglementate procedurile referitoare la schimbările ce pot interveni în executarea hotărârilor penale [2, p. 1417].

Etapa punerii în executare a hotărârilor judecătorești reprezintă o etapă a procesului penal care se deosebește de celelalte. În primul rând, în cadrul acesteia nu sunt rezolvate întrebările referitoare la existența sau lipsa faptului infracțiunii și a vinovăției persoanei în comiterea acesteia. În al doilea rând, etapa vizată nu realizează o funcție de control în coraport cu

alte etape și nu reprezintă un element obligatoriu al mișcării consecutive a cauzei penale, din considerentul că în cadrul anumitor dosare nu apar întrebări, care urmează a fi soluționate în cadrul acesteia. În al treilea rând, în cadrul acestei etape participă un cerc specific, determinat de subiecți: instanța de judecată din raza de activitate a organului sau a instituției care execută pedeapsa, instanța de judecată de la locul de trai al persoanei care solicită reabilitarea, instanța care a adoptat hotărârea rămasă definitivă, judecătorul instanței de drept comun, judecătorul de instrucție, administrația instituției penitenciare etc. [3, p. 185-186].

Executarea hotărârilor ca fază a procesului penal dispune de anumite particularități caracteristice, și anume: sarcini concrete de a pune în executare hotărârea imediat după ce a devenit definitivă, de a soluționa chestiunile procesuale care apar în cadrul punerii în executare; în cadrul fazei de executare a hotărârii sunt încadrați atât subiecți ai procesului penal, cum ar fi instanța, condam-

natul, apărătorul ș.a., cât și subiecții externi, cum ar fi administrația locului de detenție, colectivele de muncă, executorii judecătorești ș.a.; activitatea instanței în cadrul acestei faze este o activitate de exercitare a justiției [4, p. 827].

În cadrul acestei etape sunt clarificate doar chestiunile care apar în procesul punerii în executare a hotărârilor judecătorești. Prin punerea în executare a hotărârilor judecătorești urmează a se înțelege nu sensul faptic, ci acel juridic al executării hotărârii, din care considerent la aceasta urmează a fi atribuite nu orice situații de drept, ci doar acelea unde domină regimul reglementării procesual penale, adică a normelor de procedură penală. [5, p. 370]

CPP RM fixează în art. 469 acele chestiuni care urmează să fie soluționate de către instanța de judecată la executarea pedepsei. La acestea se referă: 1) eliberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen (art.91 CP RM); 2) înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă (art.92 CP RM); 3) eliberarea de la executarea pedepsei penale a persoanelor grav bolnave (art.95 CP RM); 4) amânarea executării pedepsei pentru femeile gravide și femeile care au copii în vârstă de până la 8 ani (art.96 CP RM), anularea amânării executării pedepsei de către acestea, eliberarea lor de pedeapsă, înlocuirea pedepsei sau trimiterea pentru executare a pedepsei neexecutate; 5) reabilitarea judecătorească (art.112 CP RM); 6) schimbarea categoriei penitenciarului (art.72 CP RM); 7) înlocuirea amenzii cu muncă neremunerată în folosul comunității sau închisoare (art.64 CP RM); 8) înlocuirea muncii neremunerate în folosul comunității cu închisoare (art.67 CP RM); 9) anularea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau, după caz, a eliberării condiționate de pedeapsă înainte de termen, cu trimiterea condamnatului pentru executarea pedepsei neexecutate (art.90 și 91 CP RM); 10) căutarea persoanelor condamnate care se ascund de organele care pun în executare pedeapsa; 11) executarea sentin-

ței în cazul existenței altor hotărâri neexecutate, dacă aceasta nu a fost soluționată la adoptarea ultimei hotărâri; 12) computarea arestării preventive sau a arestării la domiciliu, dacă aceasta nu a fost soluționată la adoptarea hotărârii de condamnare; 13) prelungirea, schimbarea sau încetarea aplicării măsurii de constrângere cu caracter medical alienaților (art.101 CP RM); 13¹) internarea forțată într-o instituție fiziopneumologică (art.96¹ CP RM); 14) eliberarea de pedeapsă sau ușurarea pedepsei în temeiul adoptării unei legi care are efect retroactiv ori ameliorarea, în alt mod, a situației (art.10 și 10¹ CP RM), precum și excluderii din hotărârea de condamnare a unor capete de acuzare dacă persoana condamnată a fost extrădată; 15) eliberarea de pedeapsă în temeiul actului amnistiei sau stingerea executării pedepsei (art.295 CE RM); 16) eliberarea de executare a pedepsei în legătură cu expirarea termenelor de prescripție ale executării sentinței de condamnare (art.97 CP RM); 17) explicarea suspiciunilor sau neclarităților care apar la punerea în executare a pedepselor; 18) alte chestiuni prevăzute de lege care apar în procesul executării pedepselor de către condamnați.

Activitatea procesuală la etapa punerii în executare a hotărârilor judecătorești se realizează de către un singur judecător. Art. 471 CPP RM fixează modul de soluționare a chestiunilor privind punerea în executare a hotărârilor judecătorești. Astfel, chestiunile specificate la art.469 alin.(1) pct.5), 11) și 14) se soluționează de către judecătorii instanței de drept comun, iar chestiunile prevăzute la celelalte puncte din art.469 alin.(1) se soluționează de către judecătorul de instrucție la demersul instituției care pune în executare pedeapsa, la cererea condamnatului sau a apărătorului acestuia ori, după caz, la demersul procurorului care exercită supravegherea organului sau instituției care pune în executare pedeapsa. Soluționarea de către instanța de judecată a chestiunilor prevăzute la art.469 alin.(1) pct.1) și 2) se efectuează în condițiile prevăzute la art.266 și 267 din Codul

de executare și numai după respectarea procedurii extrajudiciare stabilite. În cazul soluționării chestiunilor prevăzute la art.469 alin.(1) pct.1), 2), 4), 7)–9), instituția care pune în executare pedeapsa este obligată să prezinte raportul de evaluare privind comportamentul condamnatului, iar în cazul soluționării chestiunii prevăzute la art.469 alin.(1) pct.3), și raportul medical respectiv. În ședința de judecată se citează autorul demersului cu privire la soluționarea chestiunii solicitate.

Temei pentru examinarea chestiunilor prevăzute la art.469 alin.(1) pct.1), 2), 4)–7), 11), 12), 14)–16) și 18) poate servi și cererea condamnatului. Referitor la chestiunile prevăzute la art.469 alin.(1) pct.1) și 2), condamnatul înaintează cererea în instanța de judecată doar dacă a fost refuzat în condițiile art.266 alin.(3) CE RM. Pentru aplicarea temeiului prevăzut la art.469 alin.(1) pct.14) poate declara demers și procurorul. Chestiunea specificată la art.469 alin.(1) pct.14) se va soluționa cu solicitarea dosarului (sau, după caz, a dosarelor) penal în a cărui bază persoana a fost condamnată.

Chestiunile prevăzute la art.469 și 473 se soluționează doar în sediul instanței de judecată în ședință publică. La soluționarea chestiunilor prevăzute în art.469 alin.(1) pct.1), 2), 4)–9), 11), 14)–17), participarea condamnatului în ședința de judecată este obligatorie, cu excepția cazurilor în care acesta, fiind legal citat, nu s-a prezentat în instanță. Condamnatul prezent la ședință are dreptul să ia cunoștință cu materialele prezentate instanței, să participe la examinarea lor, să înainteze cereri, inclusiv de recuzare, să dea explicații, să prezinte probe.

Condamnatul poate să-și apere interesele prin intermediul apărătorului. La soluționarea chestiunilor referitoare la executarea sentințelor în privința minorilor, persoanelor cu defecte fizice sau psihice care le împiedică să-și exercite de sine stătător dreptul la apărare, persoanelor care nu posedă limba în care se desfășoară procesul, când cererea sau demersul este examinat în lipsa condamna-

tului, precum și în alte cazuri când interesele justiției o cer, participarea apărătorului este obligatorie [6]. Chestiunea prevăzută în art. 469 alin. (1) pct. 3) se soluționează în baza raportului expertizei judiciare (psihiatrice legale sau medico-legale) numite de către instanța de judecată, cu participarea obligatorie a expertului judiciar. Chestiunile prevăzute în art. 469 alin. (1) pct. 13) se soluționează în baza avizului instituției medicale, iar la solicitarea instanței de judecată, cu participarea reprezentantului comisiei medicale care a dat concluzia. La examinarea demersului administrației instituției penitenciare privind internarea forțată într-o instituție ftiziopneumologică conform art. 96¹ CP RM, instanța de judecată va ține cont de avizul medicului curant, a cărui prezență la ședința de judecată este obligatorie.

Termenul internării forțate în staționarul specializat este stabilit de comisia medicală a instituției medico-sanitare de profil ftiziopneumologic în funcție de rezultatul tratamentului și contagiozitatea bolnavului. Externarea din instituția ftiziopneumologică a pacientului față de care au fost aplicate, prin hotărâre judecătorească, măsuri forțate de internare și tratament se face numai prin hotărârea instanței de judecată în baza avizului comisiei medicale a instituției respective. În partea nereglementată de prezentul cod, examinarea demersului administrației instituției penitenciare privind internarea forțată într-o instituție ftiziopneumologică se efectuează conform prevederilor cap. XXIX CPC RM. La soluționarea chestiunilor privind executarea hotărârii judecătorești referitor la acțiunea civilă în ședința de judecată sunt citați atât condamnatul, cât și partea civilă sau reprezentantul său. Neprezentarea părții civile sau a reprezentantului său nu împiedică soluționarea cauzei.

Participarea procurorului în ședința de judecată este obligatorie. Examinarea cauzei începe cu raportul reprezentantului organului care a depus demers sau cu explicația persoanei care a depus cerere, apoi se cercetează materialele prezentate,

se ascultă explicațiile persoanelor prezente la ședință, opinia procurorului, după care instanța adoptă o încheiere. Dorim să menționăm și faptul că referitor la ordinea ședinței de judecată, este necesar de a concretiza norma legală. Începuturile contradictoriale necesită consecutivitate în prezentarea de materiale părților, a materialului probator suplimentar, din care considerent urmează a fi evidențiate părțile componente ale acestei faze ale procesului penal: partea pregătitoare, cercetarea judecătorească, dezbaterile judiciare, dairea și pronunțarea hotărârii.

Concluzii. CPP RM nu reglementează participarea la examinarea întrebărilor legate de punerea în executare a hotărârilor judecătorești a părții vătămate. Aceasta se explică prin mai multe cauze, inclusiv și prin faptul că aceste chestiuni sunt examinate, în special, de către instanța de judecată din raza de activitate a organului sau a instituției care execută pedeapsa sau de către instanța de judecată de la locul de trai al persoanelor care solicită reabilitarea și mai rar de către instanța care a adoptat hotărârea rămasă definitivă. Ne-cățând la faptul că soluționarea anumitor chestiuni legate de punerea în executare a hotărârilor judecătorești abordează și drepturile părții vătămate, asigurarea prezenței acesteia în ședința de judecată, în cea mai mare parte a cazurilor, nu este posibilă. Partea vătămată poate absolut indiferent percepe informația referitoare la faptul că persoanei, recunoscută de instanță ca fiind vinovată în cauzarea de prejudicii, i-a fost schimbat regimul de detenție, însă poate obiecta, de exemplu, împotriva eliberării condiționate înainte de termen de pedeapsă a acesteia. Din acest considerent, în viziunea noastră este rational de a anunța părțile vătămate din cauzele penale referitor la hotărârile luate de către instanță în cadrul acestei etape a procesului penal.

O manifestare a prevederilor principiului contradictorialității în cadrul acestei faze a procesului penal ține de faptul că împotriva actelor organului sau instituției care pune în exe-

cutare hotărârea judecătorească de condamnare, condamnatul, precum și alte persoane, drepturile și interesele legitime ale cărora au fost încălcate de aceste organe sau instituții, pot declara plângere judecătorească de instrucție din instituția în raza teritorială a căreia se află organul sau instituția respectivă.

Referințe bibliografice

1. Neagu I., Damaschin M. *Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală.* București: Editura Universul Juridic, 2015, p. 582.
2. Udrioiu M., Andone Bontaș A., Bodoroncea G. et. al. *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole. Vol. 1 și Vol. 2.* București: Editura C. H. Beck, 2015, p. 1417.
3. Даровских С. М. *Принцип состязательности в уголовном процессе России и механизм его реализации. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук.* Челябинск: Южно-Уральский Государственный Университет, 2001.
4. Dolea I., Roman D., Sedlețchi Iu. et. al. *Drept procesual penal.* Chișinău: Cartier Juridic, 2005, p. 827.
5. Якупов Р. С. *Уголовный процесс. Учебник для вузов.* М. 1995, с. 370.
6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica aplicării legislației pentru asigurarea dreptului la apărare al bănuitului, învinuitului, inculpatului și condamnatului în procedura penală”, nr. 11 din 24 decembrie 2010. [on-line]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=98